

**Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв
Кафедра початкової освіти**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Приймальної комісії
Бердянського державного
педагогічного університету
27 березня 2020

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування
з дисципліни
«Педагогіка та фахові методики початкового навчання»

Освітній ступінь: бакалавр зі скороченим терміном навчання (прийом на перший курс) або з нормативним терміном навчання (прийом на другий (третій) курс) на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста

Спеціальність: 013 Початкова освіта

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета фахового вступного випробування для вступу на здобуття освітнього ступеня бакалавр: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем бакалавра на основі освітньо-кваліфікаційного ступеня молодшого спеціаліста для спеціальності 013 Початкова освіта в межах вакантних місць ліцензованого обсягу.

Форма вступного екзамену - тестування.

Тест – це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Загальна кількість завдань тесту – 90.

Час виконання тесту – 180 хвилин.

Екзаменаційний тест складається із завдань двох форм:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді (№ 1–85). Завдання складається з основи та чотирьох варіантів відповіді, з яких лише один правильний.

2. Завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (№ 86–90).

Приклад тестового завдання

2. Організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах – це:

1. Метод педагогічного спостереження;
2. Метод бесіди;
3. Метод анкетування;
4. Метод рейтингу.

87. «У методиці української мови визначають такі аспекти її навчання:

»

Перелік навчальних предметів (тем), що виносяться на фахове вступне випробування:

1. Основи педагогіки.
2. Дидактика.
3. Теорія та методика виховання.
4. Методика навчання освітньої галузі «Математика» в початковій школі.
5. Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі.
6. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» в початковій школі.

Вимоги до відповіді вступника

Під час вступного екзамену вступник повинен показати:

1. знання про основні вимоги до освітніх досягнень учнів за роками навчання;
2. знання нових цілей навчання молодших школярів у процесі вивчення предметних методик в контексті модернізації початкової освіти;
3. знання про загальні особливості використання сучасних освітніх методів на різних уроках в початковій школі;
4. знання передового педагогічного досвіду вчителів-практиків, способів його вивчення;
5. уміння знайомити учнів з основними поняттями, законами, властивостями і способами дій, що вивчаються в початковому курсі предметних методик за змістовими лініями Державного стандарту загальної початкової освіти та навчити молодших школярів використовувати їх на практиці;
6. уміння формувати систему знань, умінь і навичок у різних курсах предметних методик відповідно до результатів навчання за змістовими лініями Державного стандарту загальної початкової освіти;
7. комплекс умінь пов'язаний із завданнями вивчення, змісту та особливостей побудови кожного з курсів методик початкового навчання відповідно до вимог Державного стандарту загальної початкової освіти;
8. уміння організовувати освітній процес у початковій школі в умовах здоров'язбереження молодших школярів;
9. знання та вміння про вимоги до усного і писемного мовлення молодших школярів та критерії оцінювання їх знань, умінь і навичок учнів за різними предметами початкової школи ;
10. уміння здійснювати календарно-тематичного планування за різними предметами початкової школи;
11. уміння добирати до різних уроків у початковій школі ефективні засоби, форми і методи навчання;
12. уміння формулювати освітні цілі з кожного предмета початкової школи, досягати й оптимально переосмислювати їх під час навчання;
13. уміння аналізувати основний методичний апарат підручників та розширювати його завданнями, спрямованими на розвиток логічного мислення, у тестовій формі, диференційованих, на вибір і самооцінку тощо;
14. уміння аналізувати методичні посібники з метою виявлення їх доцільності та відповідності рівню засвоєння обов'язкових знань та вмінь учнів;
15. уміння здійснювати розвиток розумових здібностей молодших школярів на уроках та в позаурочній діяльності;
16. уміння оцінювати результати діяльності учнів у відповідності з критеріями освітніх досягнень учнів початкової школи.
17. уміння моделювати і проводити уроки на основі використання різних освітніх технологій; вести їх обговорення, давати оцінку і самооцінку проведених занять; організовувати виступ презентацію з конкретної дидактико-методичної проблеми.

2. Зміст програми

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Педагогіка як наука

Предмет і завдання педагогіки. Категорії педагогіки: виховання, освіта, навчання, розвиток і формування особистості. Основні етапи розвитку педагогічної науки: народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка. Джерела педагогічної теорії: педагогічна спадщина минулого, сучасні науково-педагогічні дослідження, передовий педагогічний досвід.

Система педагогічних дисциплін: загальна педагогіка (основи педагогіки, теорія виховання, теорія освіти і навчання, школознавство); історія педагогіки, вікова педагогіка, корекційна педагогіка, галузеві педагогіки, методики викладання окремих предметів, соціальна педагогіка, порівняльна педагогіка.

Зв'язки педагогіки з іншими науками (суспільними, біологічними, психологічними та ін.).

Напрями зарубіжної педагогіки: педагогіка неопозитивізму, педагогіка екзистенціалізму, педагогіка неотомізму, експериментальна педагогіка, педагогіка ноосфери.

Дослідження педагогічних явищ і процесів

Сутність науково-педагогічного дослідження. Фундаментальні та прикладні педагогічні дослідження. Актуальні проблеми педагогіки, що потребують дослідження. Вимоги до результатів науково-педагогічного дослідження. Критерії ефективності науково-педагогічного дослідження.

Методологія та методика педагогічного дослідження.

Методи науково-педагогічного дослідження: емпіричні методи (педагогічне спостереження, бесіда, анкетування, психолого-педагогічний експеримент, вивчення шкільної документації та учнівських робіт, метод рейтингу, узагальнення незалежних характеристик, соціометрія, психолого-педагогічне тестування); теоретичні методи (аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, класифікація, узагальнення, абстрагування, конкретизація); математичні і статистичні методи дослідження (реєстрування, ранжування, шкалування, моделювання).

Науково-категоріальний апарат педагогічного дослідження: його проблема, об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання. Послідовність етапів організації і проведення науково-педагогічного дослідження: визначення проблеми дослідження; вивчення встановлених наукою фактів, положень, висновків; вивчення шкільної практики; формулювання гіпотези дослідження; виконання експериментальної роботи; зіставлення експериментальних даних з масовою практикою; узагальнення результатів, формулювання наукових висновків, доведення або спростування гіпотези; оформлення результатів дослідження, їх впровадження.

Мета і завдання виховання особистості

Проблема мети виховання в педагогіці. Соціальна зумовленість мети виховання. Характеристика всебічного і гармонійного розвитку дитини як ідеалу цивілізованого суспільства.

Мета національного виховання. Ідеал національного виховання в працях українського педагога Г. Ващенко. Ідеологічні орієнтації мети національного виховання на сучасному етапі розвитку держави. Державне законодавство про мету виховання.

Основні напрями всебічного розвитку особистості. Характеристика складових виховання – розумового, морального, трудового, естетичного, фізичного, громадянського, правового, економічного, екологічного, статевого. Комплексний підхід до вирішення завдань виховання.

Зарубіжна педагогіка (педагогіка неопозитивізму, прагматизму, екзистенціалізму, неотомізму, гуманістична педагогіка) про мету виховання.

Розвиток та формування особистості

Людина як організм, індивід, особистість, індивідуальність. Поняття про розвиток людини, формування її особистості. Рушійні сили та закономірності розвитку особистості.

Чинники формування особистості.

Спадковість і розвиток. Природні задатки як передумова розвитку людини. Проблема успадкування спеціальних задатків, моральних якостей.

Вплив середовища на розвиток і формування особистості. Види середовища: природне (географічне) і соціальне; мегасередовище, макросередовище, мезосередовище, мікросередовище. Соціалізація людини.

Виховання – визначальний чинник формування особистості. Роль виховання в розвитку успадкованих фізичних і психічних особливостей, у корегуванні впливів середовища. Залежність виховання від рівня розвитку особистості. Зони актуального і найближчого розвитку особистості.

Діяльність як чинник розвитку особистості. Основні види діяльності. Активність як умова розвитку особистості.

Зарубіжні теорії розвитку особистості: біологічний, соціологічний, біосоціологічний напрями.

Вікові особливості розвитку дітей та учнів

Проблема визначення вікових періодів розвитку особистості в педагогіці. Сучасна вікова періодизація. Педагогічні критерії визначення вікових періодів. Кризовий характер переходу від попереднього до наступного вікових періодів. Сенситивні періоди розвитку особистості.

Педагогічна характеристика періодів немовляти, раннього дитинства, дошкільного віку. Психологічна готовність дитини до навчання в школі.

Педагогічна характеристика учнів молодшого шкільного, середнього шкільного (підліткового) та старшого шкільного (раннього юнацького) віку.

Сутність явища акселерації. Наукові теорії пояснення акселерації: геліогенна, гетерозії, урбанізація, нітритивна, опромінювання. Процес ретардації, причини, що його спричиняють.

Індивідуальні особливості учнів: темперамент, здібності, характер, інтерес, потреби, схильності.

ДИДАКТИКА

Дидактика як галузь педагогіки

Дидактика як теорія освіти і навчання. Об'єкт і предмет дидактики. Функції дидактики. Завдання дидактики. Історія становлення та розвитку дидактики.

Основні категорії дидактики: освіта (загальна, політехнічна, професійна), зміст освіти, знання, уміння, навички, навчання, викладання, учіння, закономірності навчання, принципи навчання, методи навчання, форми організації навчання, моніторинг якості навчання, технологія навчання.

Система дидактичних дисциплін: загальна дидактика, вікова дидактика, галузева дидактика, часткові дидактики.

Зв'язки дидактики з іншими науками (суспільними, психологічними, біологічними та ін.).

Українська народна дидактика, її мета, завдання та зміст.

Сутність освітнього процесу

Поняття освітнього процесу. Навчання як вид пізнавальної діяльності людини: загальна закономірність пізнання об'єктивної дійсності, спільне та відмінне в науковому та навчальному пізнанні, рушійні сили освітнього процесу.

Функції освітнього процесу: освітня, розвивальна, виховна, функція самовдосконалення особистості.

Структура освітнього процесу: викладання, учіння; цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний (методичний, процесуальний), контроль-регулювальний, оцінно-результативний компоненти.

Діяльність вчителя в освітньому процесі: планування, організація та здійснення освітньої діяльності, стимулювання активності учнів, контроль за освітнім процесом та його регулювання, аналіз результатів діяльності, внесення коректив.

Освітня діяльність учнів: під керівництвом учителя, самостійна. Психолого-педагогічні основи процесу засвоєння учнями знань, умінь, навичок.

Оптимізація та інтенсифікація освітнього процесу.

Зміст освіти

Поняття змісту освіти. Компоненти змісту освіти: знання про природу, суспільство, мислення, техніку, способи діяльності; досвід здійснення відомих способів діяльності (уміння та навички особистості); досвід творчої діяльності; досвід ціннісного ставлення до довколишнього світу.

Історичний характер змісту освіти. Теорії формування змісту освіти: формальної освіти, матеріальної освіти, дидактичного прагматизму (утилітаризму), структуралізму, проблемно-комплексного навчання.

Сучасні вимоги до відбору змісту освіти. Оновлення змісту освіти в умовах реформування школи.

Державний стандарт загальної середньої освіти. Нормативні документи змісту освіти: навчальний план (базовий, типовий, робочий), навчальні програми, підручники і навчальні посібники.

Закономірності й принципи навчання

Поняття закономірностей освітнього процесу. Загальні закономірності навчання. Часткові (конкретні) закономірності навчання: дидактичні (змістовно-процесуальні), гносеологічні, психологічні, кібернетичні, соціальні, організаційні.

Закони дидактики як вищий рівень узагальнення залежності між явищами освітнього процесу.

Поняття принципів навчання. Різні підходи до класифікації принципів навчання. Правила навчання.

Характеристика традиційних принципів навчання: спрямованості навчання на вирішення завдань освіти, розвитку і виховання; науковості навчання; систематичності й послідовності навчання; доступності навчання; зв'язку теорії з практикою; свідомості й активності учнів; наочності в навчанні; міцності засвоєння знань, умінь і навичок; індивідуального підходу до учнів; емоційності навчання.

Нетрадиційні принципи навчання: демократизації; виховання здорової дитини; диференціації процесу навчання; оптимізації освітнього процесу, нетрадиційності системи навчання.

Взаємозв'язок принципів навчання.

Методи навчання

Поняття методів навчання. Діалектика взаємозв'язку методів з іншими компонентами освітнього процесу. Об'єктивна та суб'єктивна частина методу навчання. Функції методів навчання: стимуляційно-мотиваційна, навчальна, розвивальна, виховна, організаційна, контрольна-коригувальна. Прийом як складова частина методу і як самостійна дидактична категорія.

Класифікація методів навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання: за джерелом знань, характером пізнавальної діяльності учнів, ступенем керівництва навчальною роботою, дидактичною метою, зовнішньою формою прояву та внутрішньою сутністю, на основі цілісного діяльнісного підходу до освітнього процесу; бінарні та полінарні класифікації методів навчання.

Методи організації і здійснення освітньої діяльності: словесні, наочні, практичні; індуктивні, дедуктивні, традуктивні, аналітичні, синтетичні, методи аналогії, порівняння; пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі; методи роботи під керівництвом вчителя, методи самостійної роботи учнів.

Методи стимулювання освітньої діяльності учнів: пізнавальні ігри, навчальні дискусії, роз'яснення значущості навчання, висування навчальних вимог, заохочення й осудження в учінні.

Методи контролю і самоконтролю у навчанні: усний, письмовий, графічний, практичний, тестовий, програмований контроль; взаємоконтроль, самоконтроль і самооцінка.

Критерії вибору і поєднання методів навчання: врахування загальної мети освіти і виховання, закономірностей і принципів навчання, особливостей предмета, змісту освітнього матеріалу, типу уроку, вікових особливостей учнів, рівня підготовки вчителя.

Поняття про засоби навчання. Характеристика засобів навчання, особливості їх застосування в освітньому процесі.

Форми навчання

Поняття форм навчання. Класифікація форм навчання за кількістю учнів, місцем навчання, часом проведення, дидактичною метою, ступенем складності, тривалістю навчання. Генезис систем навчання: індивідуальна, індивідуально-групова, групова, класно-урочна, белл-ланкастерська, мангеймська, віннетка-план, батавія-план, дальтон-план, бригадно-лабораторна, «колективний спосіб навчання», план Трампа. Характеристика класно-урочної системи навчання в сучасному ЗЗСО.

Урок як провідна форма навчання. Вимоги до уроку: загальні, дидактичні, виховні, розвивальні, санітарно-гігієнічні.

Типи і структура уроків: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації знань, урок перевірки, оцінювання та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок.

Нестандартні уроки: інтегровані, міжпредметні, театралізовані, з різновіковим складом, уроки-ділові ігри, уроки-рольові ігри, уроки-конференції, уроки-змагання, уроки-диспути, уроки-пошуки, уроки-психотренінги тощо.

Організація освітньої діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, парна, індивідуальна робота.

Підготовка вчителя до уроку. Зміст попередньої і безпосередньої підготовки вчителя до уроку.

Позаурочні форми навчання: семінарські заняття, практикуми, факультативи, навчальні екскурсії, предметні гуртки, домашня навчальна робота, консультації.

Моніторинг освітніх досягнень учнів

Предмет і функції моніторингу освітніх досягнень учнів. Принципи моніторингу успішності навчання: індивідуальний характер, систематичність, різноманітність форм проведення, всебічність, об'єктивність, порівнянність, адекватність, прогностичність, гласність, диференційованість. Етапи здійснення моніторингу якості навчання. Складові моніторингу освітніх досягнень: перевірка, оцінювання та облік успішності освітньої діяльності учнів.

Перевірка знань, умінь та навичок учнів. Види перевірки: попередня, поточна, періодична (тематична), підсумкова (заключна). Форми перевірки:

фронтальна, групова, індивідуальна, комбінована, самоконтроль; заліки та екзамени. Методи перевірки.

Тестування освітніх досягнень учнів. Класифікація тестів за структурою відповіді. Види тестів закритого і відкритого типів. Вимоги до змісту тестів: відповідність освітнім стандартам, предметна чистота, значимість, повнота, репрезентативність, системність, комплексність і збалансованість, варіативність. Особливості застосування тестів під час здійснення різних видів перевірки.

Оцінювання знань, умінь, навичок учнів. Поняття компетенції як результату засвоєння учнями змісту освіти. Характеристика основних груп компетенцій учнів. Критерії та норми оцінювання рівнів освітніх досягнень учнів за 12-бальною шкалою. Види оцінювання: поточне, тематичне, підсумкове. Облік результатів освітньої діяльності учнів.

Неуспішність учнів і шляхи її подолання.

Технології навчання

Поняття технології навчання. Істотні ознаки технології навчання: цілеспрямованість, ефективність, алгоритмізація, оцінка результатів, коригованість, відтворюваність, економічність.

Таксономія цілей навчання. Характеристика освітніх цілей у когнітивній, афективній та психомоторній сферах діяльності особистості. Послідовність етапів здійснення технологічних операцій. Визначення коефіцієнта засвоєння учнями освітнього матеріалу.

Класифікація технологій навчання за дидактичною метою та шляхом її досягнення.

Сутність пояснювально-ілюстративного навчання.

Програмоване навчання. Програма управління процесом засвоєння знань, умінь і навичок. Типи освітніх програм: лінійна, розгалужена, комбінована.

Модульно-рейтингове навчання. Модуль як автономна змістовно-процесуальна одиниця навчання. Рейтингова система оцінювання результатів навчання.

Диференційоване навчання. Види диференціювання. Диференційоване навчання в умовах поділу учнів класу на групи. Групи учнів за освітніми можливостями.

Розвивальне навчання. Принципи розвивального навчання в дидактичній системі Л. Занкова. Теорія освітньої діяльності як наукове підґрунтя системи розвивального навчання Д. Ельконіна – В. Давидова.

Особистісно орієнтоване навчання. Принцип суб'єктивності освіти як основа особистісно орієнтованого навчання. Характеристика особистісно орієнтованих ситуацій.

Теорія поетапного формування розумових дій. Сутність процесу інтеріоризації соціального досвіду. Орієнтовна, виконавча, контрольна складові навчальної дії. Орієнтовна основа дії. Алгоритм поетапного формування розумових дій.

Проблемне навчання. Навчальна проблема. Класифікація освітніх проблем. Проблемна ситуація. Типи проблемних ситуацій. Послідовність етапів розв'язання освітньої проблеми. Рівні проблемного навчання.

Проектне навчання. Класифікація проектів за різними типологічними ознаками. Алгоритм роботи над проектом.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Сутність процесу виховання. Принципи організації виховного процесу

Виховання як процес цілеспрямованого формування особистості. Рушійні сили виховного процесу. Зовнішні та внутрішні протиріччя. Компоненти виховного процесу: мета, завдання, зміст, методи, форми, засоби.

Мета виховання – формування стійкої, творчої, самостійної особистості, здатної в нових соціально-економічних умовах вносити значний вклад у перетворення суспільного життя та самовдосконалення, шляхом повного розвитку духовних якостей та фізичних сил, природних здібностей та дарувань кожної особистості.

Структура виховного процесу. Двосторонній характер виховання.

Принципи виховання: цілеспрямованість виховання, зв'язок виховання з життям, єдність свідомості та поведінки у вихованні, виховання в праці, комплексний підхід у вихованні, виховання особистості в колективі, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього, індивідуальний підхід у вихованні, системність послідовність і наступність у вихованні, єдність педагогічних вимог сім'ї та громадськості.

Виховання та самовиховання – дві сторони єдиного процесу формування особистості. Етапи педагогічного керівництва самовихованням учнів. Прийоми самовиховання.

Поняття про перевиховання. Структура перевиховання. Критерії вихованості.

Методи виховання

Поняття про методи виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Прийоми виховання.

Класифікація методів виховання, в основу якої покладено цілісну структуру діяльності особистості.

Методи формування свідомості особистості: словесні – роз'яснення, бесіда, лекція, диспут; метод прикладу.

Методи організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки: педагогічна вимога, громадська думка, вправляння, привчання, доручення, створення виховуючи ситуацій.

Методи стимулювання поведінки і діяльності особистості: змагання, заохочення, покарання.

Орієнтовна програма вивчення особистості учня та учнівського колективу.

Основні напрями виховної роботи в школі

Розумове виховання школярів. Завдання розумового виховання. Критерії розумового виховання. Формування наукового світогляду.

Сутність моралі і моральності. Єдність загальнолюдських і національних цінностей у моральному вихованні.

Сутність фізичного виховання, його зміст. Основні засоби та методи фізичного виховання. Організація фізичного виховання в школі.

Поняття про естетичне виховання, його основні завдання. Екранна культура (кіно, телебачення, відео) як засіб естетичного виховання.

Трудова підготовка та трудове виховання підростаючого покоління. Передумови реалізації трудового виховання в процесі урочної та позаурочної діяльності.

Виховання учнівського колективу

Поняття про колектив і процес його формування. Види дитячого колективу.

Виховні функції учнівського колективу (організаційна, виховна, стимулююча).

Стадії розвитку колективу (за А. Макаренком).

Закони існування колективу. Педагогічне керівництво процесом формування колективу.

Органи учнівського самоврядування.

Особливості саморозвитку особистості в колективі.

Методика колективних творчих справ як технологія особистісно орієнтованого виховання молодших учнів. Етапи підготовки та проведення колективної творчої справи.

Організаційні форми виховної роботи

Специфіка позакласної та позашкільної роботи з молодшими школярами.

Масові форми виховної роботи: читацькі конференції, тематичні вечори, зустрічі з видатними людьми краю; Групові форми виховної роботи: класна година, гуртки художньої самодіяльності, випуск стіннівок, екскурсії, походи. Індивідуальні форми виховної роботи: позакласне читання, колекціонування, моделювання, гра на музичних інструментах, малювання, вишивання.

Позашкільні заклади в системі освіти і виховання: палаци та будинки дитячої творчості, дитячо-юнацькі центри міжнародного співробітництва, дитячі театри, центри науково-технічної творчості, школи образотворчого мистецтва, центри юних техніків, дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячі бібліотеки.

Формальні та неформальні молодіжні групи.

Характеристика дитячих громадських організацій.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Методика навчання математики в початковій школі як наука

Предмет і завдання методики початкового навчання математики. Становлення методики навчання математики як науки.

Зв'язок методики з іншими науками: віковою психологією, дидактикою, методикою математики середньої школи, математикою та ін.

Методи наукового дослідження, що застосовуються в процесі розробки методики викладання початкового курсу математики.

Роль методичної науки в модернізації початкової математичної освіти.

Початковий курс математики як освітній предмет

Освітні, виховні та розвивальні завдання навчання математики в початковій школі. Місце початкового курсу в системі шкільного курсу математики.

Інваріативна і варіативна складова змісту початкової освіти. Компетентнісний підхід до змісту початкової математичної освіти.

Державний стандарт початкової загальної освіти. Характеристика освітньої галузі «Математика». Мета і завдання вивчення початкового курсу математики. Характеристика змістових ліній.

Курс математики в базовому навчальному плані середньої загальноосвітньої школи.

Аналіз програми з математики для початкової школи з позиції реалізації в ній компетентісно-орієнтованого підходу до визначення освітніх досягнень учнів.

Особливості календарно-тематичного планування.

Елементарна математична підготовка дітей в дошкільних закладах. Наступність у навчанні математики між початковими і 5-6 класами.

Внутрішньо предметні та міжпредметні зв'язки.

Інтегровані курси, інтегровані уроки як умова для різнобічного розгляду базових понять, явищ, більш широкого охоплення змісту, порівняно з діючим, формування в учнів системного мислення, позитивно-емоційного ставлення до пізнання, економного використання навчального часу.

Програма інтегрованого курсу (навчання грамоти, математика, навколишній світ) автори М. Вашуленко, Н. Бібік, Л. Кочина.

Організація навчання математики в початковій школі

Багатоваріантність структури уроків математики. Урок математики та особливості його проведення за методичними системами діючих підручників. Вимога до сучасного уроку. Умови здоров'язберігаючої організації освітнього процесу на уроках математики. Особливості проведення уроків математики в першому класі.

Підготовка вчителя до уроку. Відбір змісту, вибір методів, засобів та організаційних форм навчання (індивідуальних, групових, фронтальних) у відповідності з освітніми, виховними та розвивальними завданнями даного уроку.

Система контролю та оцінювання освітніх досягнень учнів початкової школи. Особливості оцінювання в першому класі.

Особливості організації моніторингового дослідження якості освітніх досягнень.

Позакласна робота з математики.

Організація навчання математики в малокомплектній школі. Урок математики: його місце в розкладі, поєднання з іншими уроками. Організація самостійної роботи учнів .

Особистісно орієнтований, диференційований, компетентнісний і технологічний підходи в навчанні математики

Дидактико-методичні системи розвивального навчання (Л. Занкова, Д. Ельконіна та В. Давидова).

Розвиток пізнавальних здібностей молодших школярів (уваги, уяви, сприймання, пам'яті, мислення тощо) з метою вибору оптимальних засобів стимулювання інтелектуальної сфери особистості в осітньому процесі та виховання на уроках та в позаурочній діяльності. Використання на уроках математики завдань з логічним навантаженням з метою розвитку пізнавальних здібностей.

Знайомство з програмою формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів (О. Савченко).

Особливості розвитку математичних здібностей обдарованих дітей в межах програми та організація корекційно-розвиваючого навчання учнів, які мають труднощі у засвоєнні освітнього матеріалу.

Сутність особистісно-орієнтованої освіти та шляхи її впровадження. Збагачення змісту математичної освіти емоційним, особистісно-значущим матеріалом.

Формування в учнів мотивації учіння.

Цілепокладання як основний регулятор обґрунтування процесу навчання математики. Діалог між дітьми, учнями і вчителем як домінуюча форма навчального спілкування на уроках математики. Ситуації вільного вибору учнями навчальних завдань. Залучення учнів до самоаналізу способів діяльності, стимулювання самооцінки; самопізнання і самовдосконалення в різних видах діяльності. Побудова уроків як розгорнутої навчальної діяльності, коли учні самостійно ставлять і розв'язують усвідомлені ними навчальні задачі.

Диференційований підхід до учнів з різним рівнем розвитку розумових здібностей під час організації освітнього процесу: пропедевтика молодших школярів до засвоєння складних тем; прийоми багаторазового пояснення нового матеріалу; варіація кількості годин, які відводяться на вивчення тієї чи іншої теми, залежно від підготовленості класу; обов'язкове включення на всіх етапах уроку завдань різної складності, завдань на вибір; диференційовані домашні завдання.

Особливості реалізації компетентнісного підходу на уроках математики. Поняття «предметної компетентності». Структурування вимог до освітніх

досягнень молодших школярів з математики як вияв компетентнісного підходу.

Технологічний підхід у методиці як умова забезпечення державних вимог програми з математики щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

Часткові питання методики. Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел: мета, зміст, завдання

Цілі невід'ємні числа. Різні підходи до побудови множини цілих невід'ємних чисел: теоретико-множинний, аксіоматичний. Методика вивчення окремих питань підготовчого (дочислового) періоду. Властивості та відношення предметів. Лічба.

Різні методичні підходи до формування понять натурального числа і нуля. Методика навчання написання цифр, що позначають на письмі дані числа.

Методика вивчення нумерації чисел за концентрами.

Методика вивчення арифметичних дій та формування обчислювальних умінь і навичок

Ознайомлення з операціями додавання, віднімання, множення, ділення. Вивчення законів і властивостей арифметичних дій, зв'язку між компонентами і результатами арифметичних дій. Перевірка правильності виконання арифметичних дій. Ознайомлення з відношеннями «більше на», «менше на», «більше в», «менше в», різницею і кратне порівняння чисел.

Вивчення таблиць додавання і множення та відповідних випадків віднімання і ділення. Вивчення прийомів усних обчислень в межах ста, обчислень, що ґрунтуються на нумерації чисел.

Вивчення письмового виконання арифметичних дій (додавання, віднімання, множення, ділення) в межах мільйона, ділення з остачею.

Вивчення правил порядку виконання арифметичних дій у числових виразах, у тому числі з дужками.

Забезпечення уроків засобами наочності. Добір дидактичних ігор. Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного підходів під час вивчення операцій додавання, віднімання, множення, ділення на уроках математики в початковій школі.

Методика навчання учнів розв'язувати текстові задачі

Роль і місце задач у початковому курсі математики. Функції текстових задач. Складові процесу розв'язання задач. Культура запису розв'язання задач.

Методика навчання розв'язувати прості текстові задачі. Формування навичок розв'язувати прості текстові задачі в курсі початкової школи.

Методика навчання розв'язувати складені текстові задачі. Розвиток умінь учнів розв'язувати складені задачі.

Система формування вмінь учнів розв'язувати нестандартні задачі в курсі початкової школи.

Аналіз типових помилок, що виникають під час розв'язування задач, шляхи їх подолання. Забезпечення уроків засобами наочності.

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного підходів під час навчання учнів розв'язувати текстові задачі.

Методика вивчення алгебраїчного матеріалу в курсі початкової школи

Формування і розвиток уявлень учнів про числові та буквені вирази, рівності і нерівності. Ознайомлення з розв'язуванням задач складанням числових виразів.

Формування уявлень учнів про рівняння з однією змінною. Особливості формування вмінь учнів розв'язувати рівняння з однією змінною на одну-дві дії на основі взаємозв'язку між компонентами і результатами дій. Методика ознайомлення учнів з розв'язанням задач складанням рівнянь.

Формування уявлень про нерівності з однією змінною. Особливості формування вмінь учнів розв'язувати прості нерівності способом добору.

Аналіз помилок, що виникають у дітей при вивченні алгебраїчного матеріалу. Забезпечення уроків засобами наочності. Добір дидактичних ігор.

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного підходів під час опрацювання алгебраїчного матеріалу на уроках математики в початковій школі.

Методика вивчення найважливіших величин та одиниць їх вимірювання в курсі початкової школи

Величини, що вивчаються в курсі математики початкової школи: довжина, відстань, периметр, площа, час, швидкість, маса, ціна, вартість, грошові одиниці, місткість. Методика вивчення кожної з величин: ознайомлення, способи вимірювання, одиниці величин та їх співвідношення, дії над ними.

Методика ознайомлення з площею та обчисленням площі прямокутника (квадрата) за довжиною їх сторін.

Методика навчання розв'язування задач, що містять зазначені величини.

Ознайомлення учнів з залежностями між величинами (ціною предмета, їх кількістю і вартістю, швидкістю, часом і відстанню). Методика навчання розв'язувати прості арифметичні задачі на визначення швидкості, часу, відстані, ціни, кількості та вартості товарів.

Методика ознайомлення з темою «Частини. Дроби»

Особливості формування уявлень про утворення частини, дробу, про чисельник і знаменник дробу та їх зміст. Методика ознайомлення з читанням і записом дробів, порівнянням дробів з однаковими знаменниками.

Ознайомлення з розв'язанням задач на знаходження частини від числа і числа за його частиною. Забезпечення уроків засобами наочності. Добір дидактичних ігор.

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного і технологічного підходів під час опрацювання теми «Частини. Дроби».

Методика вивчення геометричного матеріалу в курсі початкової школи

Методика ознайомлення учнів з геометричними фігурами: точка, лінія (пряма, крива, ламана), відрізок, промінь, многокутники: трикутник,

чотирикутник, зокрема прямокутник (квадрат), інші многокутники, їх елементи – сторони, кути, вершини, кут (прямий, гострий, тупий), коло і круг, їх елементи (центр, радіус, діаметр).

Ознайомлення з позначенням фігур буквами.

Елементарні геометричні побудови. Ознайомлення з побудовою прямокутного трикутника; прямокутника (квадрата) за вказаними довжинами сторін (на папері в клітинку); кола за допомогою циркуля.

Формування уявлень про геометричні тіла: куб, шар, циліндр, конус та елементи куба (ребра, вершини, грані). Методика ознайомлення з розгорткою куба.

Методика ознайомлення з обчисленням периметру многокутників, формулою обчислення периметра прямокутника (квадрата) за його сторонами.

Особливості реалізації особистісно-орієнтованого, диференційованого і компетентнісного і технологічного підходів при вивченні геометричного матеріалу.

Огляд розвитку методики навчання математики в початковій школі та перспективи її подальшого вдосконалення. Сучасні освітні технології на уроках математики в початковій школі

Становлення та розвиток методики навчання математики в сучасній школі.

Основні тенденції розвитку методики навчання математики за кордоном.

Перспективи подальшого вдосконалення методики навчання математики в умовах варіативної організації освітнього процесу в початковій школі.

Технологія організації співробітництва вчителя й учнів. Технологія диференційованого навчання. Технологія формування загальнонавчальних умінь і навичок. Ігрова освітня технологія. Технологія організації проектно-освітньої діяльності. Технологія досягнення обов'язкових освітніх результатів в системі уроків математики.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Методика викладання української мови як педагогічна наука

Методика викладання мови – педагогічна наука. Форми наукових досліджень. Наукові основи методики початкового навчання: психолого-педагогічні основи початкового навчання рідної мови; мовознавчі й літературознавчі відомості в методиці викладання мови. Принципи, методи і прийоми методики викладання рідної мови.

Наукові основи методики навчання грамоти

Педагогічні вимоги до процесу навчання грамоти з урахуванням вікових особливостей дітей. Лінгвістичні і психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти. Звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною. Психофізіологічна характеристика процесів читання і письма.

Методи навчання грамоти

Методи навчання грамоти, їх класифікація. Короткий історико-критичний огляд методів навчання грамоти. Звуковий аналітико-синтетичний метод К.Д. Ушинського та удосконалення цього методу вченими-методистами. Основні періоди та етапи навчання грамоти за сучасним звуковим аналітико-синтетичним методом.

Добукварний період навчання грамоти

Основні навчально-виховні завдання добукварного періоду. Розвиток усного мовлення – провідний принцип і мета роботи в добукварний період. Види вправ з розвитку мовлення та мислення.

Методика формування в учнів уявлень про *слово, речення, розповідь*. Методика ознайомлення учнів з фонетичними уявленнями. Методика паралельного застосування прийомів звукового аналізу та звукового синтезу. Моделювання і конструювання звукової та складової будови слів. Прийоми активізації словникового запасу першокласників. Методика ознайомлення учнів з технічними та гігієнічними вимогами успішного формування та розвитку навичок письма. Система підготовчих вправ з письма. Зміст, структура і методика уроків мови в добукварний період.

Букварний період

Етапи букварного періоду та завдання кожного з них. Принцип частотності порядку вивчення букв на сторінках Букваря. Методика ознайомлення учнів з новими буквами та звуками, що їх позначають, з алфавітними назвами літер. Прийоми навчання складового читання.

Види аналітико-синтетичних вправ у букварний період, методика їх проведення. Методика ознайомлення учнів з різними способами позначення м'якості приголосних. Прийоми розкриття звукового значення букв Я, Ю, Є, Ї, Щ та буквосполучень ДЖ, ДЗ.

Принципи побудови тематичних розворотів сторінок Букваря. Способи та види читання, прийоми їх розвитку. Прийоми удосконалення мовлення та мислення учнів на змісті навчання, вміщеному в Букварі. Прийоми роботи над предметними та сюжетними малюнками, спрямовані на уточнення і збагачення словникового запасу учнів. Методика проведення словникових та словниково-логічних вправ у букварний період. Прийоми пояснення слів, виразів. Методика роботи над багатозначними словами, синонімами, антонімами, фразеологізмами, прислів'ями, загадками, скоромовками, наявними у змісті навчання на сторінках Букваря. Прийоми вироблення в учнів уміння слухати вірші, розповідь, читання учителя, учнів.

Методика роботи над формуванням та удосконаленням умінь відповідати на запитання, будувати речення за опорними словами, за завданням учителя. Прийоми розвитку творчих здібностей, пізнавального інтересу, пізнавальної діяльності, пізнавальної самостійності в роботі над вивченням звуків та букв на їх позначення.

Методика проведення пропедевтичної роботи над будовою слова, походженням слів, частинами мови, їх граматичними ознаками, елементами синтаксису та пунктуації. Методика навчання письма в букварний період.

Психолого-дидактичні вимоги до навчання письма. Методика навчання учнів писати нову букву, здійснювати її поєднання в складах, словах. Писати слова, речення. Методика виконання вправ на уроках письма в букварний період навчання грамоти. Основні завдання букварного періоду навчання грамоти. Методика використання додаткової літератури на уроках навчання грамоти. Програмні вимоги щодо обсягу знань, умінь та навичок, якими повинні оволодіти учні на кінець букварного періоду навчання грамоти.

Методика розвитку мовлення

Основні методи і прийоми формування в учнів початкових класів елементарних уявлень про мову як знакову систему: про виникнення мов світу; про основні функції мови: про мовлення як мову в дії, в спілкуванні між людьми; про діалогічне та монологічне мовлення; етику мовлення, форми мовлення.

Значення і завдання розвитку усного мовлення. Види вправ з розвитку усного мовлення. Прийоми розвитку етики мовленнєвої поведінки. Прийоми виховання в учнів уміння стежити за розвитком думки, виділяти найбільш вагомі слова для відповіді, зауваження, пропозиції, міркування. Завдання і прийоми розвитку усного монологічного мовлення. Види навчальних монологів. Методика формування в учнів уявлення про текст, його тему, основну думку, будову, засоби зв'язку речень у тексті. Прийоми ознайомлення учнів з типами текстів: розповідь, опис, міркування. Прийоми формування в учнів уявлень про стилі українського мовлення. Прийоми розвитку уміння добирати мовні засоби для стилістично диференційованих висловлювань. Прийоми формування стилістичних умінь та навичок, методика реалізації їх у практичній діяльності молодших школярів.

Робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні

Переказ як складова частина системи розвитку мовлення молодших школярів. Класифікація переказів за дидактичною метою, типом мовлення, докладністю передачі змісту, місцем виконання. Методика поетапної підготовки до усного та писемного переказу текстів. Прийоми підготовки до написання переказу. Шляхи підвищення самостійності та творчої активності учнів у роботі над переказами різних типів.

Лексичний рівень роботи з розвитку мовлення

Твір як складова частина системи розвитку мовлення. Класифікація творів за джерелом матеріалу, жанрами, місцем виконання, ступенем участі учнів у складанні тексту, розміром, метою виконання. Прийоми підготовки учнів до складання плану. Прийоми використання опорної групи лексики для написання твору. Методика аналізу учнівських робіт. Мовні помилки, шляхи їх подолання, критерії і норми оцінювання учнівських творів, переказів.

Методика роботи над словосполученням і реченням

Методика роботи над словосполученням та реченням. Прийоми розвитку умінь правильно виділяти словосполучення як лексико-граматичну єдність з речення та самостійне будувати їх. Методика роботи над типовими помилками у побудові словосполучень, шляхи запобігання їх, виправлення, подання. Методи та прийоми, які забезпечують систему роботи над

елементами синтаксису та пунктуації. Методика розкриття понять: *словосполучення, речення, член речення, основи речення, підмет, присудок, головні, другорядні, однорідні члени речення, розділові знаки в реченні.*

Прийоми навчання учнів встановлювати смисловий та граматичний зв'язок між словами в реченні. Методика синтаксичного розбору речення. Методика удосконалення умінь будувати речення різні за метою висловлювання – розповідні, питальні, спонукальні. Прийоми формування в учнів умінь виділяти логічний наголос у реченні відповідно до мети висловлювання.

Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів

Методика роботи над виробленням практичних умінь будувати речення з однорідними членами та з уживанням сполучників. Методика роботи над конструктивними та творчими вправами. Прийоми вироблення умінь складати речення з епітетами, метафорою, порівнянням (без ознайомлення з термінами), з відносно закінченою думкою. Стилїстичні помилки в побудові речень, шляхи їхнього подолання, методика роботи над ними.

Методика класного читання

Виховне освітньо-пізнавальне значення читання в початковій школі. Короткий історико-критичний огляд методів класного читання. Внесок українських методистів і педагогів початку ХХ ст. у розвиток методики читання. Читання як вид мовленнєвої діяльності. Методика проведення голосного та мовчазного читання. Співвідношення цих двох видів читання в початкових класах.

Прийоми розвитку та удосконалення якостей читання. Критерії виявлення свідомого читання. Прийоми роботи, спрямовані на усвідомлення змісту прочитаного. Вимоги до правильного читання, умови його забезпечення. Прийоми запобігання типовим помилкам та методика виправлення їх у роботі над літературними жанрами. Прийоми удосконалення швидкості читання, критерії його вимірювання та умови розвитку. Прийоми формування та удосконалення виразного читання, дидактичні умови його забезпечення. Етапи роботи над художнім твором. Основні завдання етапу первинного та вторинного синтезу. Етап глибокого аналізу творів, його основні завдання. Прийоми розвитку пізнавального інтересу на уроках читання у роботі над різноманітними літературними жанрами (художнє оповідання, казка, вірш, байка, науково-популярна стаття, нарис, усна народна творчість). Прийоми розвитку логічного мислення на уроках читання. Методика розвитку творчих здібностей молодших школярів у роботі над літературними жанрами. Методика розвитку у дітей умінь ставити запитання, спрямовані на встановлення причинно-наслідкових зв'язків у розвитку сюжету, мотивів поведінки, дій, переживань героїв, їхніх головних рис характеру; розкриття композиції твору. Аналіз зображувальних засобів і особливостей мови персонажів у єдності з розкриттям змісту та оцінкою поведінки героїв; з'ясування ставлення авторів до зображених подій у творі. Види, прийоми роботи, що передують читанню літературних творів

для підготовки учнів до їх сприймання. Методика проведення словникової роботи, прийоми розкриття лексичного значення слів.

Прийоми використання народної творчості, вміщеної на сторінках читанок – стосовно змісту виучуваного тексту. Методика опрацювання тексту за планом: малюнковим, поширеним, стислим, деформованим, цитатним. Методика опрацювання народних та авторських казок відповідно до їх тематичних особливостей. Методика вивчення байок, прийоми розкриття та усвідомлення алегорії, моралі, художніх образів, мовних засобів. Методика вивчення віршів з урахуванням їх видових і змістових особливостей. Методика вивчення віршів з урахуванням їх видових і змістових особливостей. Методика опрацювання науково-популярної статті та нарису. Види наочності на уроках читання, методика її використання. Структура уроків читання на вивчення нового матеріалу та узагальнення знань. Засоби підвищення їх ефективності.

Методика позакласного читання

Завдання і організація позакласного читання в початкових класах. Форми керівництва позакласним читанням. Три етапи формування читацької самостійності учнів, завдання кожного з них. Види уроків позакласного читання, їх зміст та основні завдання. Облік і оцінка знань з позакласного читання.

Методика вивчення мовної теорії

Прийоми збагачення активного словникового запасу учнів. Методика використання міжпредметного змісту навчання на уроках рідної мови. Прийоми одночасного ознайомлення з лексикологічними відомостями та лексичним значенням слова. Прийоми практичного ознайомлення молодших школярів з найбільш вживаними синонімами, антонімами, багатозначними словами, поширеними омонімами, фразеологічними одиницями. Види лексичних вправ, методика їх виконання. Методика організації позакласного роботи з мови в початкових класах, спрямованої на розвиток образного мовлення. Види позакласної роботи, методика її проведення.

Сучасні методи і прийоми вивчення мови в початкових класах. Класифікація методів. Вправи як метод. Методика укладання та виконання вправ за змістом навчального матеріалу та характером розумових операцій. Прийоми розвитку пізнавального інтересу до уроків мови, пізнавальних потреб, діяльності, самостійності. Типи, структура, методика уроків мови в початкових класах. Методика їх проведення відповідно до вимог сучасної школи.

Методика вивчення фонетики в тісному взаємозв'язку з орфоепією та графікою. Методика повторення фонетичних знань, набутих учнями в період навчання грамоти. Методика розкриття взаємозв'язку в знаннях фонетики та графіка, орфоепії та орфографії. Прийоми, які активізують розумову діяльність молодших школярів у роботі над фонетичним матеріалом.

Методика опрацювання орфографічних правил, дидактичні умови їх засвоєння. Види орфографічних вправ, методика їх проведення. Диктанти, їх види, методика проведення, оцінювання. Методика опрацювання помилок,

виявлених у диктантах. Облік помилок, методика роботи над їх подоланням. Методика використання різних видів наочності, роздаткового матеріалу, диференційованих завдань у роботі над вивченням орфографії.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ «ПРИРОДОЗНАВСТВО» ТА «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Теоретичні основи методики викладання природознавства, зв'язок з іншими науками

Методологічні основи методики природознавства. Природа у ракурсі діалектико-матеріалістичного світогляду. Основні положення філософії про можливість пізнання природи та розуміння закономірностей процесу навчання і виховання засобами природи.

Зв'язок методики природознавства з педагогікою та психологією. Зв'язок методики природознавства з методикою рідної мови, образотворчої діяльності, музичного, фізичного виховання; з історією педагогіки.

Природознавство як навчальний предмет. Загальна мета курсу природознавства у початковій школі. Суть освітньої, розвивальної та виховної власне педагогічних цілей навчання природознавства. Оволодіння природознавчими знаннями. Озброєння молодших школярів загальнонавчальними і спеціальними уміньми і навичками. Розвиток пізнавальних інтересів, логічного мислення, довільної уваги учнів, спостережливості, творчих здібностей у процесі навчання природознавства. Виховання учнів початкових класів у процесі вивчення природознавства. Завдання розумового виховання: формування системи реалістичних уявлень про природу; розвиток мови і мислення; сенсорне виховання; формування позитивного ставлення до природних об'єктів.

Моральне виховання: розвиток гуманного ставлення до природи, формування перших трудових навичок вирощування рослин, догляду за тваринами. Завдання екологічного виховання молодших школярів. Організація практичної діяльності. Процес засвоєння моральних норм. Основні критерії сформованості дбайливого ставлення дітей до природи. Основні умови екологічного виховання учнів початкових класів.

Природа як могутній засіб естетичного виховання. Здійснення ряду завдань естетичного виховання: розвиток естетичних вражень у дітей; поглиблення розуміння художнього образу природи; забезпечення перших спроб творення краси у довкіллі.

Фізичне виховання: зміцнення дитячого організму, підвищення працездатності, лікування красою природи. Антиалкогольне та антинікотинове виховання молодших школярів.

Зміст курсу природознавства в початковій школі

Місце природознавства у навчальному плані початкової школи.

Основні принципи побудови програми з природознавства (науковості, доступності, систематичності та послідовності, наочності, краєзнавчий, батьківщинознавчий, сезонності, енциклопедичний, зв'язку із життям).

Види знань у курсі природознавства. Форми оволодіння ними молодшими школярами: конкретні факти, уявлення, поняття, їх об'єктивна суть, умови та методика формування.

Спрямування змісту програми природознавства у 2 класі на вивчення сезонних змін у природі даної місцевості. Зміст спостережень під час прогулянок, екскурсій, практично-дослідної роботи в класі, в куточку живої природи, на пришкольній ділянці. Тематики програми, які вивчаються у 2 класі. Тематика предметних та узагальнюючих уроків. Практичні роботи (зміст, місце проведення).

Спрямування змісту програми природознавства у 3 класі на вивчення об'єктів живої і неживої природи, формування природничих понять. Спрямування змісту програми природознавства у 4 класі на вивчення природи свого краю, своєї Батьківщини. Зміст спостережень; практичні роботи, які передбачені програмою.

Розділи програми, які вивчаються у 3, 4 класах. Природничі та географічні поняття, які формуються у процесі вивчення курсу природознавства.

Тематики програми, які вивчаються на предметних уроках. Природоохоронна робота з молодшими школярами.

Аналіз діючих підручників з природознавства з точки зору відповідності їх програмі, науковості, доступності, можливості забезпечення виховуючого навчання. Аналіз методичного апарата підручників (характер запитань і завдань).

Матеріальна база навчання природознавства

Значення матеріальної бази навчання природознавства.

Принципи відбору обладнання для уроків природознавства. Основні групи і види наочних посібників.

Натуральні засоби наочності: об'єкти неживої природи (колекції, окремі зразки) і живої природи (живі рослини і тварини, гербарії, колекції, чучела, вологі препарати).

Образотворчі засоби наочності: об'ємні (муляжі), плоскі (навчальні картини, таблиці, фотографії, малюнки, картки).

Аудіовізуальні засоби наочності: динамічні (кінофільми, телепередачі, грамзаписи, магнітофонні записи), статичні (діафільми, діапозитиви, транспаранти до кодоскопа).

Моделі як засоби наочності. Матеріальні моделі: динамічні (телурій), статичні (глобус, рельєфні таблиці). Ідеальні моделі: образні (схематичні малюнки, схеми, карти, план, діаграми, графіки); знаково-символічні; розумові.

Навчально-дослідна ділянка. Вимоги до її планування, відділи (відділ початкових класів, квітково-декоративний, плодово-ягідний; овочевих культур, польових культур, захищений ґрунт, біології рослин,

дендрологічний). Відділ початкових класів: схема овочевої 4-польної сівозміни (бобові, коренеплоди, овочі, овочі); розміри поля, доріжки між полями. Досліди, які проводять учні на навчально-дослідній ділянці. Колекційна ділянка.

Розділи природознавства, які вивчаються на пришкольній навчально-дослідній ділянці.

Географічний майданчик, його значення. Розміри, розмітка, огорожа-вимірвальник. Обладнання географічного майданчика. Прилади, які необхідні для виконання практичних робіт з природознавства та ведення спостережень (флюгер, метеорологічна будка, снігомірна рейка, гномон). Розділи природознавства, які вивчаються на географічному майданчику.

Куточок природи у класі. Значення його, вимоги до організації. Принципи підбору та розміщення рослин і тварин в куточку природи, його обладнання. Постійні та сезонні мешканці куточка природи, спостереження за об'єктами куточка, праця дітей в куточку природи (зміст, форми організації).

Організаційні форми навчання природознавства

Класифікація форм навчання природознавства. Взаємозв'язок організаційних форм навчання.

Урок природознавства, вимоги до його змісту (відповідність програмі, науковість, доступність, наступність, системність, чітке виховне спрямування матеріалу, включення безпосередніх спостережень за предметами і явищами природи; включення краєзнавчого матеріалу; практична діяльність учителя та учнів; формування умінь). Реалізація основних аспектів виховання на уроках природознавства.

Типи уроків природознавства. Освітні завдання, структура різних типів уроків. Особливості предметного уроку. Освітньо-виховне значення уроку-екскурсії та методика його проведення. Підвищення ефективності уроків природознавства. Уроки милування природою. Уроки мислення у природі.

Урок природознавства в малокомплектній школі. Його особливості, структура. Самостійна робота як обов'язковий компонент уроку. Планування та проведення різнопредметних, однопредметних різнотемних та однопредметних однотемних уроків природознавства.

Значення і особливості домашніх завдань з природознавства. Специфічні особливості домашніх завдань (спостереження, практичні роботи, досліди, замальовки та інше). Спрямування домашніх завдань залежно від дидактичних цілей (закріплення знань, систематизація і узагальнення, випереджуючі завдання). Виділення домашніх завдань за методами вивчення природи (завдання-спостереження, завдання-практичні роботи, завдання-досліди); за рівнем узагальнення (спрямовані на засвоєння конкретних та загальних понять). Репродуктивний і творчий характер домашніх завдань. Індивідуальні та групові завдання. Домашні завдання як самостійний елемент уроку з природознавства. Літні домашні завдання (зміст і об'єм, використання матеріалів у навчально-виховному процесі).

Словесні методи навчання природознавства

Слово як джерело знань у навчанні природознавства. Характеристика словесних методів навчання.

Розповідь. Переваги та недоліки розповіді як методу навчання природознавства. Види розповіді: розповідь-пояснення, розповідь-опис, розповідь-доповнення. Вимоги до розповіді вчителя. Підготовка вчителя до розповіді. Бесіда як метод вивчення природознавства: «плюси» та «мінуси» бесіди, педагогічні умови застосування, вимоги до питань бесіди. Види бесіди, мета використання кожного з видів.

Словесно-логічні завдання, їх цінність, умови використання. Недоліки словесного викладання. Використання дитячої природознавчої літератури. Пізнавально-виховна роль дитячих книг про природу. Вимоги, які враховуються під час добору дитячих художніх та науково-популярних книг. Письменники, твори яких варто використати для збагачення знань учнів початкових класів про природу. Методика роботи з дитячою книгою про природу.

Наочні методи навчання природознавства. Спостереження як один із провідних методів вивчення природи

Загальна характеристика наочних методів: демонстрування натуральних посібників, екранних засобів, систематичної та ілюстративної наочності (загальні вимоги, особливості застосування). Спостереження – основне джерело знань.

Спостереження – один із провідних методів ознайомлення учнів з природою. Спостереження у природі як складна пізнавальна діяльність учнів молодшого шкільного віку.

Види спостережень у природі. Методика керівництва спостереженнями. Структура спостережень, схеми спостережень за об'єктами і явищами природи. Підготовка вчителя до спостереження: складання програми; створення умов для проведення спостереження: вибір місця для спостережень та об'єктів для розгляду; розміщення дітей; підготовка об'єктів живої природи для спостереження у кімнаті; ретельний підбір слів для визначення естетичних властивостей об'єктів, назв дій тварин; добір засобів активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі спостережень.

Прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів: запитання учителя, їх характер і складність; порівняння, етапи розвитку уміння користуватися порівнянням; ігрові прийоми; використання художнього слова; виконання практичних завдань. Умови успішного проведення спостереження. Недоліки в організації спостережень у природі.

Практичні методи навчання природознавства. Досліди і практичні роботи як методи вивчення природознавства

Практичні методи навчання природознавства. Види практичних методів, їх характеристика: досліди; практичні роботи з приладами в класі, на географічному майданчику.

Дослід як спосіб матеріального впливу людини на об'єкт природи з метою його вивчення, пізнання його властивостей. Пізнавально-виховне значення дослідів.

Види дослідів. Структура дослідів: підготовка дітей до дослідів; початок дослідів; хід дослідів; обговорення наслідків дослідів. Вимоги до проведення фронтальних дослідів. Назви фронтальних дослідів, які проводяться у курсі природознавства.

Екологічні дослідів.

Практичні роботи з приладами на географічному майданчику, у класі, на місцевості. Практичні роботи по визначенню об'єктів природи.

Позакласна робота з природознавства та суспільствознавства

Предмет і значення позакласної роботи. Види позакласної роботи, її зміст, природоохоронна спрямованість.

Індивідуальна позакласна робота: позакласне читання, проведення спостережень, постановка дослідів.

Групова позакласна робота. Гуртки юних любителів природи. Організація роботи гуртків. Планування роботи (тематика занять, фенологічні та метеорологічні спостереження, дослідницька робота на навчально-дослідній ділянці та в куточку живої природи, практичні роботи). Фіксація результатів спостережень та дослідів. Організація сезонних екскурсій в природу, на виробництво. Виготовлення наочних посібників (гербарії, колекції, альбоми). Стимулювання розвитку інтересу до природи (дидактичні ігри, вікторини, рольові ігри). Клубна робота.

Масова позакласна робота. Значення масових заходів, які проводяться в окремих класах або загальношкільному масштабі. Масові заходи, до яких можна залучати учнів початкових класів. Умови успіху, організація і проведення натуралістичних заходів (краєзнавчі одноденні походи; прогулянки в ліс – «До зелених велетнів», «По ковдрі Діда Мороза», «Казка весняного лісу», «Сонце, повітря і вода – наші кращі друзі»; ранки, свята «День зустрічі птахів», «Свято врожаю», «Свято квітів» та ін.; усні журнали; експедиції – «Живе срібло», «Зелений одяг Вітчизни», операції – «Зернятко», «Джерельце» та ін.)

Система природоохоронної роботи з молодшими школярами, її головна мета.

3. Критерії оцінювання

4. Час виконання тестових завдань – 180 хвилин.
5. Екзаменаційний тест складається із 90 завдань, з яких – 85 тестів закритого типу (з альтернативними вибірковими відповідями в 4-х варіантах) та 5 тестів відкритого типу (самостійна відповідь на питання, на утворення логічних пар, на визначення термінологічних понять, написання міні-творів, есе та інших форм творчої роботи).
6. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал.

Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання	Кількість правильних відповідей за тестові питання	Бал за 200-бальною шкалою оцінювання
0	0	43	108
1	66	44	109
2	67	45	110
3	68	46	111
4	69	47	112
5	70	48	113
6	71	49	114
7	72	50	115
8	73	51	116
9	74	52	117
10	75	53	118
11	76	54	119
12	77	55	120
13	78	56	121
14	79	57	122
15	80	58	123
16	81	59	124
17	82	60	125
18	83	61	126
19	84	62	127
20	85	63	128
21	86	64	129
22	87	65	130
23	88	66	131
24	89	67	132
25	90	68	133
26	91	69	134
27	92	70	135
28	93	71	136
29	94	72	137
30	95	73	138

31	96	74	139
32	97	75	140
33	98	76	141
34	99	77	142
35	100	78	143
36	101	79	144
37	102	80	145
38	103	81	146
39	104	82	147
40	105	83	148
41	106	84	149
42	107	85	150

8.

9. Від 86-го до 90-го завдання за кожен відповідь нараховується від 0 до 10 балів у залежності від повноти відповіді.

10. **7,6 – 10 балів** – завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано, висновки та пропозиції аргументовано і оформлено належним чином.

11. **5,1 – 7,5 балів** – завдання виконано повністю, але допущено незначні неточності у розрахунках або оформленні; або при належному оформленні завдання виконано не менш ніж на 80%.

12. **2,6 – 5 балів** – завдання виконано менш ніж на 60%, за умови належного оформлення; або не менш ніж на 80% якщо допущені незначні помилки у розрахунках або оформленні.

13. **0 – 2,5 балів** – завдання виконано менш ніж на 40%, без належного оформлення, зі значними помилками у розрахунках або оформленні.

14. Отже, за 5 завдань відкритої форми з розгорнутою відповіддю вступник може набрати від 0 до 50 балів.

15. Остаточна конкурсна оцінка (**КО**) за 200-бальною шкалою (від 0 до 200) формується за формулою:

$$16. \text{КО} = 3\text{Т} + \text{ВТ},$$

17. де **3Т** – бали за виконання завдань тесту з вибором однієї правильної (див. таблицю); **ВТ** – бали за виконання завдань тесту відкритої форми з розгорнутою відповіддю (від 86-го до 90-го).

18. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова література

1. Барбашова І. А. Дидактика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид., випр., доп. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2011. 228 с.
2. Біда О.А. Природознавство і сільськогосподарська праця: методика викладання: навч. посіб. для студ. пед. ф-тів вищ. навч. закл. та класоводів. Київ; Ірпінь: ВТ «Перун», 2000. 400 с.
3. Богданович М. В., Будна Н. О., Лищенко Г. П. Урок математики в початковій школі: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 280 с.
4. Бондар В. І. Дидактика: підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. Київ: Либідь, 2005. 264 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти. *Початкова освіта*. 2011. № 7. С. 1–17.
6. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення: 21.08.2018).
7. Енциклопедія освіти/гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
8. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 28.08.2018).
9. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> (дата звернення 28.08.2018).
10. Коваль Л., Ніконенко Т. Практикум з методики навчання математики в початковій школі (1 клас): навч. посіб. для студ. напряму підготовки 6.010102 Початкова освіта, освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Бердянськ: Видавець Ткачук О. В, 2013. 264 с.
11. Коваль Л., Ніконенко Т. Практикум з методики навчання математики в початковій школі (2 клас): навч.-метод. посіб. Бердянськ: ФО-П Ткачук О.В., 2016. 160 с.
12. Коваль Л. В. Актуальні проблеми початкового навчання: дидактико-методичний аспект : навч.-метод. посіб. Бердянськ : Вид-во Ткачук О. В., 2015. 224 с.
13. Коваль Л. В. Сучасні навчальні технології в початковій школі: навч.-метод. посіб. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2006. 226 с.
14. Коваль Л. В., Скворцова С. О. Методика навчання математики : теорія і практика : підруч. Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2011. 414 с.
15. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики/під. заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С, 2004. 112 с.
16. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір. Київ, 2004. 9 с.

17. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 28.08.2018).
18. Крамаренко А. М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство»: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта». Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2015. 476 с.
19. Крамаренко А. М., Степанюк К.І. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 (8.01010201) «Початкова освіта». 2-ге вид., перероб. і допов. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2015. 352 с.
20. Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка: навч. посіб. Київ: ЦНЛ, 2005. 232 с.
21. Методика навчання української мови в початковій школі/за наук. ред. М. С. Вашуленко. Київ: Літера ЛТД, 2012. 364 с
22. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи (зі змінами). Тернопіль: Мандрівець, 2015. 256 с.
23. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <http://mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> (дата звернення 28.08.2018).
24. Педагогічна Конституція Європи. URL: <http://yspu.org//images/0/00/Frankfurt2013.pdf> (дата звернення 28.08.2018).
25. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1–4 класи. Київ: Освіта. 2012. 392 с.
26. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи: посіб. для вчителів і методистів поч. навч. 2-е вид., доп., перероб. Київ: Богданова А. М., 2009. 436 с.
27. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підруч. Київ: Грамота, 2012. 504 с.
28. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. Київ: Освіта, 2007. 334 с.
29. Химинець В., Кірик М. Інновації в початковій школі. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 312 с.
30. Чемоніна Л. В. Сучасні технології навчання освітньої галузі «Мови і літератури» в початковій школі: практичний курс: навч. посіб. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015. 160 с.

Допоміжна література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. Кн. 1. 280 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: науково-практичні засади. Київ: Либідь, 2003. Кн. 2. 341 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: підруч. Київ: Либідь, 2008. 848 с.
4. Бібік Н. М., Бондарчук Г.П. Я досліджую світ: підруч. інтегрованого курсу для 1 кл. ЗЗСО (у 2-х ч.). Ч.1. Харків: Ранок, 2018. 60 с.
5. Бібік Н. М. Я у світі : підруч. для 3 кл. Харків: Основа, 2013. 166 с.

6. Бібік Н. М. Я у світі : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. Харків: Основа, 2015. 160 с.
7. Богданович М. В., Лищенко Г. П. Математика: підруч. для 2 кл. Київ: Генеза, 2013. 160 с.
8. Богданович М. В., Лищенко Г. П. Математика: підруч. для 3 кл. Київ: Генеза, 2014. 176 с.
9. Богданович М. В., Лищенко Г. П. Математика: підруч. для 4 кл. Київ: Генеза, 2015. 176 с.
10. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Українська мова: підруч. для 2 кл. Київ: Освіта, 2013. 160 с.
11. Вашуленко М. С., Мельничайко О. І., Васильківська Н. А. Українська мова: підруч. для 3 кл. Київ: Освіта, 2013. 192 с.
12. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г., Мельничайко О. І. Українська мова: підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Освіта, 2015. 192 с.
13. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Українська мова : підруч. для 2 кл. Київ: Освіта, 2013. 160 с.
14. Вашуленко М. С., Мельничайко О. І., Васильківська Н. А. Українська мова: підруч. для 3 кл. Київ: Освіта, 2013. 192 с.
15. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г., Мельничайко О. І. Українська мова : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ: Освіта, 2015. 192 с.
16. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар: підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах): Ч. 1. Київ: Освіта, 2018. 112 с.
17. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар: підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах): Ч. 2. Київ: Освіта, 2018. 112 с.
18. Гільберг Т. Г., Сак Т. В. Природознавство : підруч. для 2 кл. Київ: Генеза, 2013. 160 с.
19. Гільберг Т. Г., Сак Т. В. Природознавство: підруч. для 3 кл. Київ: Генеза, 2014. 176 с.
20. Гільберг Т. Г. Природознавство: підруч. для 4 кл. 2-ге вид. Київ: Генеза, 2015. 176 с.
21. Грущинська І. В. Природознавство: підруч. для 2 кл. Київ: Освіта, 2013. 160 с.
22. Грущинська І. В. Природознавство : підруч. для 3 кл. Київ: Освіта, 2013. 176 с.
23. Грущинська І. В. Природознавство : підруч. для 4 кл. Київ: Освіта, 2015. 192 с.
24. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 351 с.
25. Захарійчук М. Д. Українська мова: підруч. для 2 кл. Київ: Грамота, 2012. 177 с.
26. Захарійчук М. Д., Мовчун А. І. Українська мова: підруч. для 3 кл. Київ: Грамота, 2014. 176 с.

27. Захарійчук М. Д. Українська мова: підруч. для 4 кл. Київ: Грамота, 2015. 185 с.
28. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку сучасної початкової освіти: технологічний підхід : монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 343 с.
29. Науменко В. Літературне читання: підруч. для 2 кл. Київ: Генеза, 2012. 160 с.
30. Науменко В. О. Літературне читання: підруч. для 3 кл. Київ: Генеза, 2014. 176 с.
31. Науменко В. О. Літературне читання : підруч. для 4 кл. Київ: Генеза, 2015. 176 с.
32. Пономарьова К.І. Українська мова. Буквар: підруч. для уч. 1 кл. ЗЗСО (у 2-х ч.). Ч. 1. Київ: УОВЦ «Оріон», 2018. 112 с.
33. Пономарьова К.І. Українська мова. Буквар: підруч. для уч. 1 кл. ЗЗСО (у 2-х ч.): Ч. 2. Київ: УОВЦ «Оріон», 2018. 128 с.
34. Оляницька Л. В., Рівкінд Ф. М. Математика: підруч. для 2 кл. Київ: Освіта, 2013. 160 с.
35. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 2 кл. Київ: Освіта, 2013. 160 с.
36. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 3 кл. Київ: Освіта, 2013. 192 с.
37. Савченко О. Я. Літературне читання: підруч. для 4 кл. Київ: Освіта, 2015. 192 с.
38. Скворцова С. О. Методична система навчання розв'язування сюжетних задач учнів початкових класів : монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 696 с.
39. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас. Навчальний зошит: у 4 ч. Ч. 1. Харків: Ранок, 2017. 64 с.
40. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас. Навчальний зошит: у 4 ч. Ч. 2. Харків: Ранок, 2017. 72 с.
41. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас. Навчальний зошит: у 4 ч. Ч. 3. Харків: Ранок, 2018. 72 с.
42. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика. 1 клас. Навчальний зошит: у 4 ч. Ч. 4. Харків: Ранок, 2018. 72 с.
43. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика: підруч. для 1 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Ранок, 2018. 144 с.
44. Тагліна О. В., Іванова Г. Ж. Я у світі: підруч. для 3 кл. Харків: Ранок, 2014. 144 с.
45. Тагліна О.В., Іванова Г. Ж. Я у світі: підруч. для 4 кл. Харків: Ранок, 2015. 144 с.